

Karl Gervin:

Ludvig Mathias Lindeman – Hjemlig klang og stormende Ovationer

En mørk novemberkveld i 1859 hørte hele byen det borgerne fryktet mest: Kanonene på festningen varslet at ild var løs. Vekterne i tårnet på Vor Frelser hengte en lanterne i vinduet nordvestover, da visste man hvor hestene skulle dirigeres med Kirkens Sprøite fra den nye brannstasjonen ved Basarhallene i kirkeparken.

Det brant i Hegdehaugsveien 27 hjemme hos familien Lindeman. Lindeman selv var i Det norske Selskab – det var stiftet av Ibsen og Bjørnson noen måneder i forveien, og han hadde vært med på stiftelsesmøtet. Nå satt han og musiserte sammen med Ole Bull i selskapets lokaler tvers overfor Trefoldighetskirken som var ferdig året i forveien.

Da brannen var slukket, sa Halfdan Kjerulf at alt strøk med, det var heldigvis ikke tilfelle, for 400 folkemelodier som ennå ikke var trykket, ble reddet.

Bjørnson ble oppildnet – om vi tør bruke uttrykket også i denne sammenhengen – og tok til orde i Aftenbladet for en innsamling. Det dreide seg, mente Bjørnson, om å redde alt det folket «brænder inde med». Han ble i bildet og sa det ville brenne en folketone hver dag om ikke Lindeman nå fikk mer forutsigelig økonomisk støtte til arbeidet med norsk folkemusikk.

*

Her møter vi Ludvig Mathias Lindeman nokså midt i sitt yrkesliv: Han kjente alle, samarbeidet med mange, og var utrettelig aktiv på viktige felt av kulturlivet. Vi skal følge ham i Vor Frelser kirke, for det var her han startet og dette som ble hans base hele veien, det er salmene han skrev her, som gjorde ham elsket.

Overskriften til dette kåseriet er med samtidens ord «*Hjemlig klang*» og «*stormende Ovationer*», for det var mange sider i Lindemans liv og om noen viktige felt var det også ulike oppfatninger.

Han fikk anerkjennelse for utrettelig og omfattende arbeid med innsamling av folkesanger og for sitt orgelspill. Men det ble også satt klare grenser for hvor mye han fikk utfolde seg på orgelet, og det var i mange år mye motbør for hva han mente om salmesang.

Men så – i 1871 – skjedde det noe på begge disse feltene: Lindeman utga to hefter i forlengelsen av at Landstads salmebok var autorisert. Departementet sendte straks det som etter hvert skulle bli Lindemans koralbok ut til sogneprestene med den anerkjennelse som lå i dette.

Samme år ble Lindeman invitert til innvielsen av det nye kjempeorgelet i Albert Hall i London. Det ble en suksess helt uten sidestykke, og fordi vi er så godt orientert om ovasjonene i London, skal vi litt senere unne oss smakebiter av hva samtiden selv sa.

Men før Ludvig Mathias kom så langt, hadde han lagt mye arbeid bak seg.

*

Han ble født i 1812 og det er altså to hundreårs-minnet vi feirer nå i år.

Han kom inn i en svært musikalsk familie som satte spor i norsk musikkliv i vel 200 år, men faren oppmuntret ikke sin sønn til karriere som musiker. Da Ludvig Mathias ble sendt fra Nidaros til Christiania i 1833, var han godt og vel 20 år gammel. I den nye hovedstaden skulle han ta artium og studere teologi.

Men allerede dagen etter at han kom til byen (det var 1. påskedag), spilte han til gudstjeneste i Vor Frelser, der en eldre bror var organist. Helt lett har nok ikke gudstjenestespill vært, og Henrik Wergeland som bodde i menigheten, sa at kirkesangen var en kakofoni av mange stemmer.

Gudstjenestene kunne nok vare rimelig lenge, i godt og vel hundre år hadde man holdt seg til et kongelig reskript som påla prestene å ikke tøve – kongen mente oppholde seg – på prekestolen mer enn én time av gangen. Kongen mente at «paa een Time kand der visst siges meget fornuftig».

Men gudstjenestene varte ikke fullt så lenge som før, siden Kirkedepartementet i 1825 hadde innvilget mulighet til å forkorte gudstjenestene i vinterhalvåret. (Husk i parentes at kirken ikke fikk oppvarming før mot slutten av Lindemans tid i Vor Frelser). Ved samme anledning ble det dessuten klart at Departementet mente gudstjenestene i denne kirken måtte anses å være normgivende for hele landet, og det var jo bare ett anerkjent trossamfunn.

Gudstjenestespill må likevel ha vært en interessant utfordring, men han ble raskt med på atskillig mer, og ved å følge Lindemans livsløp kommer man i kontakt med store deler av 1800-tallets kulturliv og de personlighetene som preget det. Erttertiden har snakket om det nasjonale prosjekt, og Lindeman var midt oppe i atskillig av det.

I pionertiden sto Det norske Studentersamfund sentralt. Her skulle man, som det het, ved «videnskabelige Sysler og underholdende Beskjeftigelse utbre Aandsdannelse og Broderaand» blant medlemmene. Lindeman ble studentersamfunnets musikkdirektør i 1836, tre år etter at han var kommet til byen. Han skulle snart spille på flere strenger i den nye hovedstaden.

*

Noen storby var Christiania ikke: Ganske nøyaktig da Lindeman kom til byen, skrev en av Collettene om hvordan «Christiania var en liden, stille, om Sommeren halvdød by paa 25 000 Indbyggere, med 1 Kirke, og 2 Dampskibe som ikke kunde gaa om Vinteren, da Havnen var spærret af Is, en Smaaby, hvor man kunde tælle de Huse der havde mer end 2 Etager paa sine fem Fingre, og hvor der groede Græs mellom Stenene selv i de mest befærdede Gader.»

Men Christiania sto foran sin største vekst noen sinne, og allerede hadde det nye Norges behov for offentlige bygninger begynt å sette sitt preg på byen. Domkirken så man seg imidlertid inntil videre ikke i stand til å gjøre noe med.

En besøkende til byen hadde sagt at «af Kirker har Christiania ingen som kan kaldes smukke» og han føyde til «heller ikke er det saa meget Brug at gaa i Kirken». Vor Frelser var byens eneste kirke. Skulle alle gått til gudstjeneste samtidig, ville det jo blitt kaotisk.

Men det gjorde de jo ikke: Det hadde lenge vært klaget over kirkesøkningen, og Henrik Wergeland som hadde bodd i menigheten og holdt preken i Vor Frelser, sa: «Det kan være galt andetsteds, Men en saadan Fremmedhed for Guds Huus, En saadan Uvanhed til at besøge det, en saadan mangel paa Trang til der at opløfte sin Sjel og søge Trøst og aandelig Veiledning hersker vel neppe nogensteds som her.»

Lindeman spilte cello i Christiania Theater, og han komponerte fire melodramaer da Henrik Wergeland skrev *Campbellerne* som ble oppført der. Det ble det jo ballade av, men Lindeman slapp lett siden han bare hadde laget noe av musikken.

Da Karl Johan døde i 1844, ble det fremført en kantate i stortingssalen, Welhaven skrev teksten og Lindeman melodien. Det var en kantate også i Vor Frelser, og Lindeman hadde rukket å skrive melodi til en tekst av Andreas Munch.

Wergelands gravferd fant sted fra Vor Frelser året etter, og vi kan vi vel ta det for gitt at Lindeman medvirket. Vi hører at «Det var en talrig Skare, som under Kirkeklokkernes og Sørgemusikens høytidelige Klang fulgte den store Hedenfarne til Graven».

I Kunstnerforeningen traff Lindeman hele kultureliten og blant andre Schirmer og Nebelong, Eckersberg og Cappelen, Tideman og Gude. Gude snakket om at det nå var et «mærkelig Opsving i det kunstneriske Liv». Men det gjaldt ikke omgivelsene der Lindeman utfoldet sin kunstneriske virksomhet.

*

En av turistene til byen skrev på den tiden da Lindeman ble ansatt i 1839 at Vor Frelser ga et falmet inntrykk – og at dens orgel var skjult bak et skittent laken. Klokkeren mente at «dens Indvendige er ingenlunde pragtfuldt». Kirkeinspeksjonen sa den var «Smagløs, un hensigtsmæssig og uværdig for sin Bestemmelse».

Parallelt med at Lindeman fikk kirkens organiststilling like etter, kom det imidlertid ønsker fra Kirkekommisjonen om en fullstendig ombygging av kirken, og man tilkalte den kjente tyske arkitekt med det franske navn Chateauneuf.

Han kalte Vor Frelser et «rummeligt Bedehus» og mente i utgangspunktet at «det Hele kunde man paa en Ubetydelighed nær lade blive som det er». Resultatet ble jo likevel at Lindeman var vitne til en omfattende ombygging i tidens nygotiske smak. Det tok tid, og gudstjenestene i et par år ble holdt på Akershus.

Da Vor Frelser sto ferdig høsten 1850, var alt inventar det var mulig å flytte, fjernet – unntatt orgelet. Nytt orgel kom først i 1880, og altså mot slutten av Lindemans tid.

*

I Vor Frelser skulle Lindeman samarbeide med en av tidens viktige og kontroversielle presteskikkelser: Wilhelm Andreas Wexels. Han var født i Danmark, men var en av de første

teologiske studentene ved Det kongelige Fredriks i Christiania. Hele sin yrkesaktive tid hadde han i Vor Frelser, og i 27 år virket Wexels og Lindeman sammen i denne kirken,

De ble gode venner, men Wexels skal en gang ha foreslått at Lindeman kanskje kunne innskrenke orgelspillet under gudstjenestene iallfall noe. Wexels var etter hvert blitt elsket som predikant og snakket – som lutherske teologer gjerne gjør – en stund når han kom i gang. Lindeman svarte derfor at gudstjenestene jo også kunne forkortes ved at Wexels talte litt mindre. Av en eller annen grunn ble det ingen forandring.

Samtiden var opptatt av poesien i Lindeman spill, og vi leser at i Wexels gravferd gråt Lindeman: «Orgelet gråt, alle som var i kirken gråt under hans Toner.»

Dette er også de nye vekkelsesens tid, og vekkelsens menn (det var jo få kvinner blant dem) likte ikke Wexels. Gisle Johnson sa at han manglet sans for den syndige fordervelses fulle dybde. Wexels var tidlig blitt grepet av Grundtvig – og Grundtvig går som en rød tråd også gjennom Lindemans liv.

Han var her da Grundtvig kom på sitt eneste Norges-besøk. Det utviklet seg til et triumftog: En vårdag i 1851 ble han rodd i land fra postdampskipet «Nordcap» og ønsket «velkommen til Norge, Kjæmpers Fødeland». Han skulle være Studentersamfundets æresgjest, og da han en av de følgende hverdagene prekte i Vor Frelser kirke, avbrøt Stortinget sine forhandlinger for å være til stede.

Grundtvig ga uttrykk for stor anerkjennelse av Lindeman. Rundt en tredel av Lindemans salmemelodier skrev han til Grundtvig-tekster, og innen et år Lindeman kom til Vor Frelser, melodien til «Kirken den er et gammelt Hus».

Grundtvig er de store kirkehøytidenes dikter, og Lindeman fulgte opp med melodier til Grundtvigs tekster om hvordan «Et Barn er født i Betlehem», «Paaskemorgen slukker Sorgen» og «Apostlerne sat i Jerusalem».

*

I Det Norske Selskab møtte Lindeman jevnlig Ole Bull og Richard Nordraak, Aasmund Olavsson Vinje og Johan Sverdrup og ikke minst Bjørnson.

Han satte melodi til Bjørnsons «Mit Følge», som Kirkeligt Folkeblad sa at «forekommer os at være et af de deiligste Digte vi nogensinde har seet om Familielivet og dets dybe Betydning. Vi ... skulde meget bede en af vore folkelige Tonekunstnere, f.Ex. L. Lindeman, om at give det Toner, der svarer til Texten» – og det gjorde altså Lindeman.

Han forsøkte å la melodien følge før den fant sin form, «diktets streben oppover mot det himmelske høye», slik det står i *Bjørnsons sangskatt*. Lindeman måtte nok arbeide lenger med melodier til «Løft til Hoved og Elsk din Næste».

Når han selv ble en del av det nasjonale prosjektet, var det ikke minst gjennom et utrettelig arbeid med å samle folketoner – det ble rundt to tusen til sammen.

Asbjørnsen hadde samlet eventyr og sagn fra 1830-årene. Jørgen Moe hadde samarbeidet med Asbjørnsen og reiste rundt i landet for å samle inn eventyr og sagn og viser. På oppfordring

fra Jørgen Moe utga Lindeman melodibilaget til hans *Samling af Sange, Folkeviser og Stev i norske Almuedialekter*

Asbjørnsen og Moe utga de første folkeeventyrene fra 1841. Året etter begynte Ivar Aasen sine reiset rundt i landet for å studere dialekter og utga *Det norske Folkesprogs Grammatik* samme år som Lindeman begynte å samle sitt stoff.

I 1848 la Lindeman ut på sin første samlerferd med støtte fra universitetet. Den første sommeren ble det 169 melodier.

Innsamlingen av folkemelodier var et krevende arbeid som bokstavelig førte ham land og strand rundt – han var i Trøndelag og Telemark, Valdres og Gudbrandsdalen, Hallingdal og Hordaland.

Men han skulle ikke nødvendigvis dra så langt av sted: Han samlet viser i Nordmarka, Maridalen og Sørkedalen, og det ble sagt at mye kunne han også spore opp på Nytorvet i den ene enden av Torvgaten, og på Stortorvet utenfor Vor Frelsers dører.

Lindeman har blitt kritisert for å ha bearbeidet folketonene. Etter hvert har man også fått øynene opp for kommentarene han skrev om intervaller og rytmiske detaljer under fremføringene. Forenklet kan vi kanskje si at pianoarrangementene liksom polerte melodiene og førte dem litt i retning av det klassiske, ikke så helt ulikt det Asbjørnsen og Moe gjorde når de ga sine eventyr og sagn form før trykkingen.

Arbeidet satte ham i kontakt med Landstad, og samarbeidet ble viktig. Lindeman skulle også sette melodier til salmer av Landstad, men i salmesangstriden var de ikke på linje.

I mange år skulle en strid nettopp om salmesangen oppta mye av Lindemans oppmerksomhet. Det startet i 1858 og varte i godt over tyve år. Den gikk i bølger og i dag kan vi ha vanskeligheter med helt å skjønne intensiteten i alle fall når det toppet seg, og det gjorde det i 120 artikler i aviser og tidsskrifter, og de sto som andre debattinnlegg på den tiden gjerne på førstesidene. Bare utbyggingen av jernbanen påkalte like stor offentlig interesse som spørsmålet om salmenes form og rytme.

Mye rytmisk utjevning hadde foregått på 1700-tallet – det var skjedd i flere land og hadde mange grunner.

Hos oss startet striden med et innlegg av Johan Didrik Behrens i 1858: «Om den lutherske Salmesang og dens Gjenindførelse i den norske Kirke». Etter hvert ble Otto Winther Hjelm hovedtalsmann for disse synspunktene. Man ønsket en gjeninnføring av renessansens og reformasjonstidens rytmiske koraler. Lindeman ville ikke endre det som var innsunget.

Det dreide seg altså om restaurering, rytmer og tonearter. Men det handlet også mer indirekte om kirkesyn: Behrens kunne ikke med grundtvigianernes verdslige visetone – slik han mente å gjenfinne den hos Lindeman. Han ville legge grunnen til en kunstnerisk og opphøyet salmesang.

Lindemans hovedsynspunkt var at rytmisk utjevning var en naturlig følge av utviklingen, det forenklet salmene og gjorde dem roligere. Men: Han mente at salmemelodiene både måtte ha sin rot i folket, og være lettfattelige. Lindeman skrev en gang til Departementet at han ønsket

den «Jevne og simple Koralforn», slik at melodiene kunne synges sammenhengende og taktmessig.

Landstads salmebok ble autorisert i 1869, og Lindeman fikk koralbokoppdraget – selv om de altså ikke var på linje om salmesang.

Nå skulle Lindemans program for menighetssang utfoldes i detalj: Han ville ha både bevegelse og høytidelighet, der var punkteringer og enkelte forlengede noter, han sa ja til rytme, men ikke nødvendigvis eller ofte den opprinnelige. Noen kalte det den belivede koral.

Han utga som vi har hørt først to hefter, de ble straks tatt i bruk mange steder og altså med den anerkjennelse av Lindeman som lå dels i Departementets uttrykkelige tillatelse, dels i et stilltiende samtykke.

*

Så kom den oppsiktsvekkende invitasjonen til London. Vi vet mye om denne triumfferden takket være et referat som Lindemans følgesvenn på turen leverte til Morgenbladet, men denne gangen var det sjefredaktør Friele som var i slett lune, og han lot ikke høre fra seg.

Når rapporten så ble trykket i Nordlands Amtstidende i stedet, var det fordi forfatteren var Ole Tobias Olsen. Han kom fra Rana og hadde levert Lindeman 52 folkemelodier han hadde samlet i Nordland. Lindeman og Asbjørnsen anbefalte at Ole Tobias burde få stipend for å fortsette.

Referatet han skrev fra reisen, er utrolig morsom lesning og et spennende tidsbilde. Bare én ting blir egentlig stående ubesvart: Hvordan hadde England fått vite om Lindeman, hva hadde gjort dem så sikre på invitasjonen, i en tid uten radio og plater og internett?

Men vi får høre om ganske mye: Hva billettene på hver etappe kostet, at de hadde det ønskeligste reisevær, at seilasen over Øresund tok sin tid og ga sjansen til å spise et par tallerkener bringebær til 9 Skilling for hver.

Vi vet hvor de ble barbert, og hører om utfordringer mange steder med pass og toll. Dette var jo under den tysk-franske krig, og det var ikke så selvsagt at man burde velge å dra over Kontinentet til England.

Men Lindeman ville ikke reise med skip, og siden det virker som han ikke var særlig språkmektig, og heller ikke hadde vært utenfor fedrelandet før, var det nok lurt å ha ledsager. Det er ting som tyder på at heller ikke ledsageren var godt bevandret i engelsken. Ludvig Mathias var også litt sykkelig, forteller Ole Tobias, «og ikke taalte at reise over Sjøen». Lindeman kom «helt andpusten», hører vi, tidlig om morgenen den 22. august og spurte om reisefølge.

Siden de måtte være i London den 30., måtte de dra «endnu samme Dag med Aftentog». Lindeman løp byen rundt og ordnet med alle papirer, fru Lindeman og barna fulgte dem til Østbanen og formante dem til å ta alle mulige hensyn til sitt velvære under veis.

De kom helt til Arvika første kveld, «hvor Toget overnattede». Med mange overnattinger og inntrykk kom de så til London i tide, og dro straks til Albert Hall.

Dette enorme konserthuset var innviet i mars dette året og gitt navnet til dronning Victorias ektemann som var død for ti år siden. Parallelt var det stor oppmerksomhet rundt en ny verdensutstilling i London, som jo var hovedstad i et imperium som nå dekket en fjerdedel av jordens landoverflate. Albert Hall skulle matche denne posisjonen; det ruvet ved parken i Kensington og hadde plass til 9000 tilhørere.

Orgelet var i seg selv verdt en tur: Vi hører at det hadde «111 velklingende Registre med stemmer i de forskjelligste Tonenyancer, hvoraf mange af vidunderlig Skjønhed. Disse 111 Registre vare lagte i Pedal og fire Manualer». Det hadde fire Stemmer på 32 fot, og noen av disse pipene hadde en bredde på 1 alen. Der var «en Mængde forskjellige Koblinger ... nogle førende indtil halvhundre Stemmer».

Da Lindeman uttrykte forbauselse over «den vidunderlige lette og fine Spilleart», fikk han vite at den skyldtes en nordmann som hadde oppfunnet en «pneumatisk Maskine» som laget mottrykk til det direkte lufttrykket på ventilene.

Lindeman var likevel særlig opptatt av belgene: Orgelet hadde kassebelger og det hadde han ingen tro på. Han gikk inn i orgelet, men da så en 12 hesters dampmaskin «med et Haandgreb» fylte belgene, var «Indtrykket heraf ... saa overvældende, at Lindeman hastigt sprang du af Orglet nærved at besvime af et øieblikkelig ildebefindende».

Det store problemet viste seg å være at til orgelets svært kompliserte registrering manglet påskrifter. Da de kom tilbake til sitt losji, var Lindeman kommet til at han ville erklære seg syk og reise hjem neste dag. Ole Tobias snakket ham fra det – og neste morgen var dagen for den første konserten kommet. Det var celebret selskap Lindeman spilte i – også Anton Bruckner og Camille Saint-Saëns var invitert.

Ludvig Mathias overtalte Ole Tobias til å assistere: Lindeman mente det måtte en nordmann til, siden det ikke var tilstrekkelig å kjenne orgelets stemmekombinasjoner, «Man maatte ogsaa kjende Karakteren af de Folkelivsbilleder, Musiken skulde fremstille, altsaa den Aand, som havde frembragt disse Tonebilleder». Assistenten som utstillingen stilte til disposisjon, ville så allikevel ha nok med å passe dampmaskinen. Etter tre konserter «førte Lindeman selv de paakrevede Stemmeskiftninger».

Ole Tobias forteller hvordan første av dem startet med en improvisasjon i d-dur, «en hilsen fra Det gamle Norge», der første del hadde «faa men klare Stemmer» og fortsatte med «for fuldt Værk et malende Tonebillede af Norges Land og Folk» og sluttet med «en Karakterskildring».

Programmene fulgte langt på vei samme mønster hele veien – først en impromptu i forskjellige tonearter hver gang, og Ole Tobias forteller at Lindemann «sædvanligen» kom «i Extase» under sine improvisasjoner. Dernest et utvalg norske folketonar, «enhver med sine forklarende Præludier», så kom religiøse sanger og et utvalg salmer.

Den første konserten ble fulgt av «Publikums jublende Tilraab». Det skulle tilta: Etter neste konsert hører vi om «stormende Slutningshyldest», og senere om hvordan de vokste til «stormende Ovationer».

Den nest siste av konsertene ble avsluttet med et «næsten bedøvende Takke- og Hyldningsraab». Lindeman tolket sine følelser og takk til publikum med en «gribende Improvisasjon ... hvorefter han for fuldt Værk gav 'God save the Queen' med finale af et svindende Chor anglais ... og da Jubelen fra den fyldte Hall ingen Ende tog, trods hans gjentagne Buk, spillede han som en Hyldest til det engelske Folk deres Nationalsang in maestoso 'Rule Britannia', som han afsluttede med en ligesaa impositant Finale.»

Ennå gjensto én avtalt konsert, men så kom et medlem av utstillingens direksjon og utba også en ekstrakonsert, siden ikke halvparten av de musikkelskende som hadde forsøkt å komme inn på konsertene hadde fått plass – og det skulle bli enda en ekstrakonsert, før Lindemann bukket for siste gang fra skranken og mottok publikums hyllest med «Hviften af Tusinder Lommetørklæder til Tak og Afsked».

De to hadde fått tid til å bese en del av byens severdigheter, én av dem var den nye tunnelen under Themsen, og de hadde truffet landsmenn og blant annet grosserer Møller, som Lindeman nok har kjent hjemmefra, før Møller slo seg ned i London for å selge medisintranen hans far hadde utviklet på Svaneapoteket på Torvet i Christiania.

På vei hjem skyndet Ludvig Mathias og Ole Andreas seg – for å rekke til København i tide for høymessen i Vartov kirke. De ville høre biskop Grundtvig, men da Lindeman foreslo at de også skulle «gaa til Alters hos Grundtvig», frarådet Olsen det, «paa Grund af de saa nylig modtagne forstyrrende Indtryk og vor uafbrudte Kjørsel den hele Nat og foregaaende Dag».

Men de gikk inn i sakristiet og hilste på Grundtvig, og de ble også invitert til middag hos ham. Da Grundtvig døde, skrev Lindeman sammen med Bjørnson en kantate til sørgehøytideligheten i Kristiania. Samme år skrev han også en kantate sammen med Jørgen Moe til universitetets minnefest for Carl XV.

*

Ole Tobias spurte en gang Ludvig Mathias hvorfor han aldri hadde spilt slik i Norge som på triumfferden til London, og fikk til svar at dette hadde sine grunner: For det første sa han at det ikke fantes noe orgel i Norge som tilnærmevis kunne sammenlignes med det i Royal Albert Hall.

Og «For det andet, kan jeg aldrig mere bede om Tilladelse til at holde nogen Kirkekonsert i Norge, efter den Tort jeg har lidt af vor store Riddervold». Dette var den nokså eneveldige kirke- og undervisningsminister, som blant mye annet i denne retning hadde sagt at det var bedre å gi Ibsen stokkepryl enn dikterstipend etter at han hadde skrevet *Kjærlighedens Komædie*.

Lindeman hadde spurt Riddervold om å holde en konsert i Vor Frelser på det «derværende fattige og skrøbelige Orgel», men var blitt hånlig avvist, og hadde lovet seg selv at det skulle bli lenge til neste konsertsøknad.

Det skulle gå lenge før det ble tillatt å holde regulære kirkekonsserter. «Efter megen Betænkning fikk et kor af Byens Damer og Herrer» i 1881 tillatelse til å oppføre Händels *Messias*.

Lindeman skal ha skrevet nær tusen melodier alt i alt: Noen av dem kunne brukes til flere tekster, men likevel. Det ble fortalt at det var Lindeman som tok initiativ til Mandagsklubben i Møllergaten – som svarte til Grundtvigs Danske Samfund. Her leste man Grundtvigs skrifter og sang hans sanger. Det var i dette miljøet Seips visebok ble til – en av de mest brukte i lang tid i vårt land.

Lindeman ble etter hvert en rutinert utgiver av sangbøker til skolebruk, og om det var en melodi i omløp som han ikke billiget, kunne han lage en ny selv – og for eksempel til «Millom Bakkar og Berg ut med Havet».

Gjennom utgivelsene av barne- og skolesanger og gjennom koralboken var Lindeman med på å gi Norge en felles musikalsk identitet. Men ennå gjenstår å fortelle om arbeid på et felt der han satte spesielt viktige og varige spor etter seg: Sammen med sønnen Peter startet han Organistskolen i 1883. Dette var den første utdannelsesinstitusjon som ble en varig institusjon for musikkutdanning i Norge – og som etter hvert fikk navnet Musikk-Konservatoriet.

Lindeman må ha vært med på den første barnegudstjenesten i vårt land som ble holdt i hans kirke julaften i 1875. Han var lærer i kirkesang og messe ved Det praktisk-teologiske seminar. Han var også med på å ta i bruk en ny høymesseordning fra første søndag i advent tolv år senere. Den markerte et brudd med den dansk-norske gudstjenestetradisjonen siden reformasjonen.

Noe av det siste han gjorde var å sette musikk til den nye høymessen i 1887. Han hadde organiststillingen i denne kirken helt til han døde dette året.

Lindeman hadde vært ansatt i Vor Frelser i 47 år – ganske nøyaktig like lenge som vennen Wexels i sin tid. Jeg har ikke funnet noen som har arbeidet her like lenge som dem. De er de eneste som har fått sitt minnesmerke utenfor kirken. Lindemans byste ble reist på Bjørnsons initiativ.

Karl Gervin er pensjonert prest i Oslo domkirke. I forbindelse med Domkirkens feiring av 200-årsjubileet for Ludvig Mathias Lindemans fødsel ble dette kåseriet holdt i Domkirkens krypt lørdag 17. november 2012.